

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 1. An jus modi alienatio indebita sit jure valida?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

ARTICULUS IX.

An, & qualiter res Ecclesiastica, indebitè alienata, revocari possit?

1261 **Q**uæstio est, an, si Prælatus, vel administrator rerum Ecclesiasticarum, quasdam ex illis illicitè, ac indebitè (nimirum vel sine justa causa, vel sine juris solennitate, ubi ea de jure intervenire debuisset) alienavit; res taliter alienata revocari ad Ecclesiam possit, & debeat? Deinde, an is, in quem ejusmodi res Ecclesiastica per talem indebitam alienationem transivit, teneatur illam Ecclesie restituere, etiam non expectata ejus repetitione; aut in casu, quo repetitur; præsertim si lapsum sit tempus, ceteroquin juris dispositione sufficiens ad præscriptionem? pro resolut:

§. I.

An ejusmodi alienatio indebita sit jure valida?

1262 **P**ræmitto hanc quæstionem, ut exinde facilius resolvantur sequentes. Si enim jure nulla sit, per eam nullum translatum est rei dominium in eum, qui rem illam penes se habet, quamvis in ejus possessionem, saltem facti, videatur missus ab alienante; quo posito: quæstio 1. est, an alienatio rei Ecclesiastica immobilis, vel etiam mobilis pretiosæ, quæ servando servari potuit, sine justa causa facta jure valeat, etiam si reliquæ solennitates servatæ sint? 2. Talem alienationem nec in foro externo, nec interno validam esse; ratio est, quia alienatio facta ab eo, qui caret legitima potestate alienandi, nec in foro externo, nec interno valida est; Sed taliter alienans caret legitima potestate sic alienandi. 1. ex 12. q. 2. c. sine exceptione. 52. ubi declaratur irrita alienatio, quæ in utilitatem Ecclesie non cedit, ibi: nisi forte aliquid horum faciat, ut meliora prospiciat; &, quod non sit dubium profuturum Eccle-

sia, & c. 1. h. t. in 6. ibi: Ordinationem, & concessionem ipsam, præsertim cum evidens necessitas, quare fieri deberet, vel utilitas, non subesser, de fratrum nostrorum consilio, decernimus non valere: dictas decimas ipsi Ecclesie, tanquam pertinentes ad eam, sententialiter adjudicare curantes.

Dices 1. ex his textibus rectè quidem 1263 probari alienationem factam esse jure irritam; sed ex hoc non probari in alienante non esse potestatem: annullato enim præcisè usu juris, non annullatur ipsum jus, utpote adæquatè distinctum ab ejus usu; sic alienationes à pupillo sine tutoris autoritate, saltem pupillo noxiæ, jure nullæ sunt, quin aliud sequatur, quàm quod habeat dominium rerum suarum solum vinculatum; non autem annullatum: ergo similiter; & quamvis verum sit, ex hoc præcisè, quod annulletur usus juris, non rectè arguatur, etiam annullatum esse ipsum jus, ut bene probat objectio; bene tamen argui ad defectum potestatis, quando annullatur usus ex causa explicante defectum alicujus, quod substantialiter pertinet ad actum primum proximum, ex quo nasci debet usus potestatis validus? Sed in datis juribus annullatur alienatio ex causa explicante defectum alicujus, quod substantialiter pertinet ad actum primum proximum, ex quo nasci debet usus potestatis validus, nimirum alienatio; nam evidens necessitas, vel utilitas Ecclesie prærequiritur substantialiter, ut alienatio rerum Ecclesiasticarum immobilium, vel etiam mobilium pretiosorum, & servando servabilem, à Prælati validè fiat; & ex hujus defectu procedunt jura, dictas alienationes statuentia irritas, ut patet consideranti allatos textus præced. n. 1262. ergo.

Dices 2. si alienatio sine causa legitima per Prælatos Ecclesie facta, servatis 1264 ceteroquin aliis solennitatibus, à jure præscriptis, ipso facto esset irrita, non indigeret Ecclesia beneficio restitutionis: quia beneficium restitutionis est remedium extraordinarium, quod non datur ei, cui jure remedium ordinarium competit. L. in causa. c. 2. ff. de Minoribus. At, si alienatio ipso jure nulla est, facta absque legitima causa, remedium Ordinarium

rium nullitatis competeret Ecclesiæ, & cessaret beneficium restitutionis in integrum: ergo dicendum est, non esse nullam alienationem. Et sic tenet gloss. in c. cit. in summ. 12. q. 2. & c. *sine exceptione*, eadem c. & q. V. *profuturum*; ante responsum not. quod Ecclesiæ ex duplici capite possit petere sibi restitui *rem alienatam*. 1. quia alienata est ab eo, qui caruit potestate alienandi; 2. quia esto alienare potuerit, enormiter tamen læsa est in pretio; quo posito. 32. cum distinct. Si alienatio, sine causa legitima per Prælatos Ecclesiæ facta, servatis ceteroquin aliis solennitatibus à jure præscriptis, ipso facto esset irrita, non indigeret beneficio restitutionis *titulo enormis læsionis*, transcat; *titulo Domini* in alienarium non translata ex defectu potestatis in transfereute, N. sequelam; & suppositum, quod in hoc casu indigeret beneficio restitutionis in integrum; ex quo aliter etiam distingui potest dicta propositio: non indigeret beneficio restitutionis in integrum, dato; beneficio restitutionis rei invalidè ac nulliter translata. N. seq. Hinc patet ad probationem, quod in casu præsentis Ecclesiæ non egeret extraordinario juris remedio, nimirum restitutionis in integrum, quia non petit contra contractum jure validum titulo læsionis restitui; sed tantum restitutionem rei nulliter translata.

1265

Dices 3. ergo saltem valebit alienatio, quando alienans per errorem existimavit adesse sufficientem causam, qualis à jure desideratur, esto in re fallat; credendum enim non est, Ecclesiæ velle alienationem bona fide factam, irritare; Sic gloss. c. *ad nostram*. de reb. Eccles. non alienand. verbo *Enorme*; Felinus c. *quæ in Ecclesiarum*, de constitut. col. 1. & alii, quos refert, & sequitur Covarruv. 2. variar. c. 17. n. 2. Molina de contract. tr. 2. D. 468. conclus. 6. Bonac. D. 3. de contract. feudi. q. 3. p. 4. n. 6. in fine; quam opinionem valde probabilem censet etiam Castropal. sæpe cit. D. *unic.* p. 15. §. 6. n. 2. oppositam tamen magis probabilem; quia præsumptio causæ, vel error, etiam inculpabilis, de existentia justæ causæ non dat potestatem, cujus defectu deficit valor actus; at sine evidenti necessitate, vel utilitate, Ecclesiæ Prælati non datur pote-

stas alienandi immobilia, vel mobilia pretiosa, ut probatum est; accedit, quod vix unquam contractus, sine tali causâ etiam verè deficiente, declarari posset irritus, alienantis promptâ semper excusatione: *putavi adesse talem causam*, quod inducit periculum, quo Ecclesiæ alienationes temerè factas cum detrimento sustinere cogeretur: Sic etiam Navarr. in Comment. de alienat. rer. Eccles. n. 9.

Not. tamen etiam ab illis, qui sequuntur affirmativam de valore alienationis, solenniter factæ, ex causa solum existimata, tanquam sufficiente, concedi, Ecclesiæ teneri ad probandam causam illegitimitatem, si videat se deceptam. 2. Cum Ecclesiæ non teneatur solvere pecuniam à suo Rectore mutatam, nisi conversâ sit in ejus utilitatem, ut dicitur in authent. *hoc jus porrectum*. C. de sacrosanct. Eccles. & c. 2. §. *hoc jus porrectum*. 10. q. 2. Creditorem, qui exigit solutionem mutui, faciendam à Prælato alienatione bonorum immobilium, vel mobilium pretiosorum, teneri prius probare, pecuniam mutuò datam, esse conversam in Ecclesiæ commodum; alias enim peteret debitum à non debitore saltem probato, ut tali, sic Molina, cir. D. 300. & alii.

Quæstio altera est, an alienatio facta ex legitima causa, sed sine aliis solennitatibus juris, valida sit? Affirmativa tenet Navarrus comment. de alienat. rerum Eccl. n. 17. Azor. 2. part. institut. l. 9. c. 1. q. 9. fine. Sylvester V. *alienatio*. n. 13. Angel. eodem n. 14. Rodriq. tom. 1. q. Regul. q. 27. art. 9. Quarant. summa bullar. V. *alienatio*. n. 34. & 50. Pirhing autem h. t. à n. 36. cum aliis censet, ejusmodi alienationem *non solenniter*, ex justa tamen causâ factam, esse quidem irritam in foro externo; non tamen in foro conscientie; unde censet, quod talis, cui ejusmodi alienatio facta est, tuta conscientia rem retinere possit, si nemo se ei alienationi opponat, aut rescissionem ejus à judice petat, & re ipsa utilis sit Ecclesiæ ipsa alienatio. Rationem reddit, quia, licet in tali casu, ubi hujusmodi alienatio à Prælato (ad quem alias jure naturali pertinet potestas alienandi, quippe cui commissâ est administratio Ecclesiæ, & bonorum illius) facta sit sine tractatu, & consensu Capituli, vel etiam sine auctoritate

ritate superioris, adeoque non servata forma juris positivi, sive Ecclesiastici, spectato jure naturali injusta non est, quia substantialia contractus intervenerunt, videlicet mutuus consensus contrahentium, & justa causa alienandi subest, nec ulla fraus, aut injuria, seu læsio cujusquam intercessit.

1268 Hoc probat, quia hujusmodi solemnitates non pertinent ad substantiam intrinsecam alienationis, secundum naturam, & primævam institutionem actus. Unde, cum rerum Ecclesiæ alienationes aliquando licite fiant sine tractatu, & reliquis solemnitatibus, ut patet in casu supra allato; idco potius accidentales, & extrinsecæ sunt censendæ, quam substantiales, ut notat etiam Barbosa in Collectan. in c. 1. h. t. in 6. n. 6. 7. & 8. & spectato jure naturæ, ac in foro conscientiæ, tales alienationes, etiam sine illis, sunt validæ. Et confirmat ex eo, qui sacri Canones solemnitates adhiberi volunt in alienatione rerum Ecclesiasticarum ad vitandas fraudes, quæ intervenire possent; hæc autem cessant in foro conscientiæ, ut supponitur; & consequenter etiam cessat illa præsumptio juris positivi, idque generaliter procedit in omni actu, in quo est ommissa juris solemnitas positivi, servato solo jure naturali.

1269 Negativam tenet Suarez tom. 4. de Relig. l. 2. c. 77. à n. 20. censens, alienationem, quantumvis ex justa causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, sed non solemniter factam, invalidam esse in utroque foro, tam externo, quam interno; id, quod etiam tradunt Covarruv. 2. variar. c. 17. n. 2. Molina Theolog. tr. 2. de justit. D. 468. conclus. 6. Vasq. in opusc. de redditib. dub. 14. Sarmiento tom. 1. p. de redditib. c. 2. Bonac. D. 3. de contract. feud. q. 8. p. 4. n. 10. quos citat & sequitur Castropalaus D. univ. §. 6. n. 5. Ratio negandi, secundum dictos authores, est. 1. ex variis juribus, in quibus aperte habetur, tales alienationes sine solemnitatibus factas, irritas esse, ut constat ex dict. Deinde lex irritans contractum, procedit non tantum in foro externo, sed etiam interno, quando, licet fundetur in præsumptione, non nititur falsæ præsumptione; sed lex irritans alienationes procedit ex præsumptione, & non nititur falsæ præ-

Toms. III.

sumptione: Ergo. Min. prob. quia lex, quæ fundatur in præsumptione probabilis seu communis periculi, seu ex eo, quod communiter periculum sit fraudis, v. g. vel circumventionis, aut alterius eventus, cui cavendo statuit nullitatem actus, facti instante tale periculo, non nititur falsæ præsumptione, esto in uno casu particulari contingat, abesse talem eventum, ut mox dicemus; at lex irritans alienationes, sine juris solemnitate (ubi alias de jure requisitæ sunt) fundatur in præsumptione probabilis periculi, nam præsumptio, in qua fundatur illa lex Ecclesiastica non est læsio, & fraus Ecclesiæ, quæ hoc vel illo casu contingere posset ommissa solemnitate in contrahendo; Sed, est læsio, & fraus, quæ communiter, & in plurimam ex illius omissione ei potest provenire: at hic finis semper perseverat, quantumvis unus, vel alius contractus factus fuerit in Ecclesiæ utilitatem.

1270 Prima major in argumento, à ratione desumpta, constat ex pluribus casibus. Nam matrimonium celebratum contra decretum Tridentini, irritans matrimonium, simpliciter clandestinum, procedit in foro tam externo, quam interno, licet procedat ex probabili periculo, quod in uno alterove casu particulari non subest; quia per hoc non fit, quod procedat ex præsumptione falsa: esto enim quandoque contingat conjuges, qui sic clandestinè contraxerunt, non recedere ab invicem, & convolare ad alios complexus adulterinos; quod à jure præsumitur sic communiter fieri, adhuc tamen, dato casu particulari in contrarium, stat veritas præsumptionis, & lex in ea fundat, procedit in utroque foro. Talis etiam est lex irritans professionem editam ante completum 16. ætatis annum, quæ fundatur in probabili periculo nondum sufficientis in eâ ætate maturitatis judicii ad deliberandum, prout oportet ad obligandum se ad tam arduum statum; & tenet in utroque foro, licet in particulari casu certo constaret; professum ante dictam ætatem habuisse omnino sufficientem judicii maturitatem, quia hoc non obstante verum manet, eam communiter deficere in carentibus ætate jure præscripta.

Pp

Ad

1271 Ad argumentum P. Pirhing. in n. 1268. *re. concedi, talem alienationem ex justa causa, sed sine solemnitate juris à Prælato factam, secundum se consideratam, non esse injustam; Sed, distingui alteram partem: nec ulla fraus, aut injuria, seu læsio cujusquam intercessit, sic tamen, ut per hoc non deficiat probabile, seu commune periculum fraudis, injuriæ, vel læsionis. C. sic, ut per hoc etiam deficiat probabile, periculum N. Instantia clara est ex duplici casu in præced. num. Probatio, quam subjungit in n. jam cit. instari potest in matrimonio, & professione, sub iisdem terminis: nam solemnitates per Tridentinum inducæ non pertinent ad substantiam intrinsecam matrimonii; secundum naturam, & primaviam institutionem matrimonii; unde cum matrimonia aliquando licitè fiant sine solemnitate per Tridentinum inducæ (ubi mirum adhuc integrum est jus antiquum) ideo potius accidentales, & extrinsecæ sunt censendæ, quam substantiales, & jure naturæ, ac in foro conscientiæ; quod tamen non bene dicitur.*

1272 Pirhing n. 37. respondens ad hoc argumentum, videtur sentire, dictam regulam (quod *Lex, fundata in præsumptione communis periculi de fraude, non cesset, licet in uno, vel altero particulari casu non interveniat fraus*) habere locum in foro externo; non autem, interno, ubi de veritate constat. Si hæc responsio loquatur de lege, fundata in *præsumptione solius facti*, v. g. fraudis interpositæ; verum quidem habet; ut diximus lib. 1. tit. 23. Sed tum non est opportuna ad solutionem argumenti; quod procedit de lege fundata in *præsumptione probabilis, seu communis periculi, fraudis, vel læsionis*: igitur videtur loqui de hac præsumptione; at de ista negare non potest, illi esse locum, etiam in foro poli, seu animæ, & conscientiæ, & non solum in foro externo; quia hoc ipsum apertè tradit. l. 2. tit. 23. de præsumptionibus à n. 53. & seqq.

1273 Si dicas, eam tantum legem in præsumptione fundatam esse, & cognitâ veritate cessare, cujus formale motivum & causa finalis est præsumptio alicujus rei; sive, per quam statuitur, &

Judici præcipitur, ut *in quovis particulari casu* secundum præsumptionem à jure, vel lege factam, sententiam ferat: legem autem, quæ ex generali præsumptione fraudis, interdum intervenientis, tanquam *causa* solum *impulsa* aliquid statuit, non cessare, etsi in casu particulari omnis suspicio fraudis absit, nisi cesset etiam in communi, & universaliter; ita Pirhing in præsumpt. n. 53. §. ubi tamen:

Exemplum prioris generis sumit exc. 1274 *Veniens, 15. & c. Is, qui fidem. 30. de sponsal. ubi habetur, quod sponsalia de futuro censeantur transisse in matrimonium secuta copula carnali, ob juris præsumptionem, quod sponsi non animo fornicario, sed conjugali affectu se cognoverint: attamen, si sponsus sciat, hanc præsumptionem juris esse falsam, seque, non animo consentiendi in matrimonium, congressum esse cum sponsa, ideoque aliam postea uxorem duxerit, quamvis illicitè, & cum injuria prioris sponsæ, hoc casu posterius matrimonium erit validum, & non prius falsa præsumptione nixum; idque hodie adhuc observari debet in iis locis, in quibus Concilium Tridentinum sess. 24. c. 1. de reform. matr. requirens ad valorem matrimonii Parochi, ac testium præsentiam, non est receptum.*

Exemplum posterioris generis defuit ex lege prohibente, & irritante matrimonium clandestinum, quæ fundatur in præsumptione fraudis, & violentiæ; & tamen in quocunque casu est invalidum, etiam si constaret, abesse fraudem, vel violentiam; similiter lex, sive constitutio Concilii Tridentini sess. 25. c. 15. de regular. irritans professionem, ante 16. ætatis annos completos, editam, obligat, etiam si puer doli capax sit, adeoque certò constet, habuisse minorem 16. annis in ea ætate perfectum iudicium.

Ex hac distinctione videtur defendi 1276 doctrina, quam n. 1267. retulimus, tradita à P. Pirhing, ut nempe ipsius distinctio de foro interno, & externo sic intelligatur, ut legi procedenti etiam ex generali præsumptione non sit locus in foro conscientiæ, ubi de veritate constat, quando procedit ex præsumptione

ne generali solum tanquam causa motiva, non autem impulsiva; leges porro Ecclesiasticas, quae propter communem fraudis, vel laesionis praesumptionem irritant alienationes rerum Ecclesiasticarum sine juris solennitatibus factas, procedere quidem etiam ex praesumptione fraudis, vel laesionis, & solum tanquam causa motiva non impulsiva; & ideo illas sic factas in foro quidem externo irritas esse; non tamen, in interno, si in aliquo casu nihil horum intervenit. Hac responsio videtur omnino probabilis, si leges istae procedunt ex tali praesumptione, tanquam solum causa motiva, & finali, & non impulsiva, quod tamen probandum foret, & admittitur illa distinctio inter leges procedentes ad aliquid praecipendum, vel prohibendum ex praesumptione etiam generali, sed quandoque tanquam causa impulsiva; quandoque tamen, tanquam causa motiva, de quo ex professo egimus lib. 2. tit. 23. de praesumpt.

1277 Ad id, quod auctores alii apponunt contra conclus. in n. 1262. not. 1. negandum esse, quod adaequatus finis statuendi nullitatem alienationis factae sine solennitatibus sit, ne Ecclesia fiat praedictum; sed commune, ac probabile periculum praedictum vel ex fraude, vel ex laesione communiter contingente; hoc autem non cessat, licet in particulari casu nulla fraus, vel laesio interveniat. 2. licet verum sit, quod contrahenti cum Ecclesia sine juris solennitate liberum non sit in foro externo, stare contractui, vel illum rejicere, sed necessario stare debeat contractui, dum ab Ecclesia non repellitur; ex hoc tamen non recte inferri: ergo signum est contractum valere; nam illud non fundatur in valore contractus, sed in poena fraudis, quam praesumitur sic contrahendo intentasse Ecclesiam.

S. 2.

An res Ecclesiastica, indebitè alienata, revocari, ac restitui debeat?

1278 DE hac quaestione agit c. si quis 6. h. t. ibi: Si quis Presbyterorum, Diaconum. Tom. III.

norum, seu Defensorum, alienanti praedium Ecclesiae subscripserit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur, nisi forte & alienator, & qui acceperit, celeri restitutione sibi prospexerint. Quod si minore animae suae cura remedium oblatum neglexerint, praeter poenam super hoc adscriptam: confectum exinde documentum viribus (quamvis ab initio nullas habuerit) vacuetur: Sed etiam licet, quibuscunque Ecclesiasticis personis vocem contradictionis offerre, ut & cum fructibus possint alienata reposcere, & Ecclesiastica auctoritate fulciri. Ex hoc textu communiter deducunt auctores, eum, qui res Ecclesiae indebitè alienavit, teneri rem sic alienatam ab alienatario repetere, & istam restituere; quia si non foret gravis ad hoc obligatio naturalis, seu conscientiae, neuter eorum posset anathemate feriri, si hoc neglexerint; cuius tamen oppositum expressum est in textu. Et ratio hujus est, quia nemo potest bona conscientiae rem, ab alio sibi datam ex contractu retinere, quando translatio ipso jure est invalida in utroque foro; sed alienatio rei Ecclesiasticae, indebitè facta, invalida est in utroque foro; primo quidem, si sine causa legitima, etiam si servatae fuissent solennitates juris ex n. 1185. deinde etiam facta sine solennitate juris, licet ex causa justa, per n. 1269. ergo.

Pro ulteriore explicatione hujus c. si quis. not. Cum dicitur, eum anathemate feriendum, qui subscripserit, praedium, vel rem Ecclesiae alienanti; sub dicta poena, non tantum prohiberi alienationem, sed etiam subscriptionem, quam quis nomine suo praestaret instrumento super tali alienatione confecto; nam subscribens Scripturae ab alio confectae, vel confici curatae, praesumitur illam approbare; sic Mascard. l. 1. praesumpt. 66. à n. 7. & alii; hinc, cum talis alienatio illicita sit, illicita quoque erit ejus approbatio; & quia non tantum alienanti, sed etiam alienationi subscribenti statuitur excommunicatio, utrumque graviter prohibitum est; quod tamen limitatur, ut non procedat, si subscribens, scripturam, cui subscripserit non legit, ac contenta in ea ignoravit tunc enim non censetur contenta appro-